

پای صحبت
مشاوران موفق و
نمونه
استان خراسان
جنوبی

مشاور موفق: خودشناسی، دانش افزایی، کارگروهی و علاقه‌مندی به شغل

■ دکتر آناهیتا تاشک

اشاره

یکی از ادارات مشاوره که مجله ما را به‌طور کامل می‌شناسد و حتی برای همه مراکز مشاوره تحت‌نظر اداره مشاوره و تعداد زیادی از مشاوران مشترک مجله شده، اداره مشاوره استان خراسان جنوبی و شخص آقای پارسا فر است. از طرف مجله و مشاوران از این عزیز گران‌قدر که به مشاوران و حوزه مشاوره توجه دارد، سپاسگزاری می‌کنیم و امیدواریم که بتوانیم در راه ارتقای مهارت‌های مشاوره و مداخلات روان‌شناختی با این استان و این اداره همکاری بیشتری داشته باشیم. از آقای ربیعی، نماینده مجلات رشد در استان خراسان جنوبی، که با دقت و دلسوزی پیگیر مجلات رشد هستند و از همگی مسئولان در استان‌های مختلف برای هماهنگی‌ها و محبت‌های بی‌دریغشان که شاخص مسلمان و ایرانی بودن است، سپاسگزاری می‌کنیم.

● لطفاً ابتدا دارة مشاوره آموزش و پرورش استان خراسان جنوبی را معرفی کنید.

حدود ۲۵۰ مشاور که ۱۰۵ نفر آقا و ۱۴۵ نفر خانم هستند، در ۱۲ منطقه آموزش و پرورش حضور دارند. در سال‌های اخیر هر اداره آموزش و پرورش دست‌کم یک هسته مشاوره دارد. در شهرستان قائن مرکز مشاوره فعال است. گروه آموزشی مشاوره استان فعال است و هر منطقه یک رابط گروه دارد سالی یک یا دو بار جلساتی در مرکز استان برگزار می‌شود که هم موارد اداری و هم آموزش ضمن خدمت یک یا دو بار جلساتی در مرکز استان برگزار می‌شود که هم موارد اداری و هم آموزش ضمن خدمت است اما هر گروه در منطقه خودش ماهانه جلسه دارد. جلسات به‌منظور آموزش و دانش‌افزایی برگزار می‌شوند و افراد توانمند در هر منطقه این آموزش را به‌عهده دارند. برنامه سالانه جلسات آموزشی مناطق در مهرماه گزارش

● محمد پارسا فر، رئیس اداره مشاوره اداره کل آموزش و پرورش خراسان جنوبی

کارشناس مشاوره، کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی، با ۲۶ سال سابقه خدمت در آموزش و پرورش، مربی تربیتی، از سال ۱۳۸۰ حضور در مشاوره و از سال ۸۵ در اداره کل، کارشناس مشاوره

می‌شود. جلسات مشاوران از مهرماه تا اواخر خردادماه سال بعد برای مشاوران برگزار می‌شود. در این جلسات هم کارگاه‌های دانش‌افزایی و هم موارد اداری مطرح می‌شود و خلاصه جلسات را به اداره مشاوره و مرکز مشاوره گزارش می‌کنند. قسمت دانش‌افزایی خیلی اهمیت دارد. در مورد آموزش ضمن خدمت هم کار شده است و برای تمام مشاوران دست‌کم ۴۰ ساعت برگزار می‌شود.

● از نظر شما مشاور موفق و نمونه چه ویژگی‌هایی دارد؟

اول خودش را شناسد و قبول داشته باشد؛ دوم برنامه‌ریزی شغلی و علمی دقیق داشته باشد و سوم، بتواند یک گروه کاری تشکیل دهد. مشاور باید بتواند به صورت گروهی و در یک محیط همراه با همکاری و احترام فعال باشد. صبور باشد و بکوشد همکاری بقیه اعضا را جلب کند.

● در حوزه مشاوره و در مدیریت اداره مشاوره استان چه نوآوری‌ها و خلاقیت‌هایی داشته‌اید؟

فعالیت فوق برنامه‌ای که انجام می‌شود، پیگیری موارد مددکاری است. همه مناطق، مشترک مجله شده‌اند. به دلیل علاقه‌مندی به موضوعات مشاوره، حتی زمانی که در سمت مربی پرورشی مشغول بودم، پیگیری مباحث مرتبط با مشاوره و روان‌شناسی می‌شدم. با وجود آنکه محل خدمتم نوارمرزی بود اما هر ماه به مرکز استان (زمانی که سه خراسان مجزا نشده بودند) یعنی مشهد می‌رفتم و مجلات مرتبط با حوزه مشاوره را تهیه می‌کردم. زمانی که به عنوان مشاور مشغول کار شدم، به دلیل علاقه‌ای که داشتم بیشتر وقتم را در مدرسه می‌گذراندم در مدرسه‌ای با ۸۰۰ دانش‌آموز.

در آن زمان، با وجود علاقه‌مند بودن و پیگیری امور در حوزه مشاوره، احساس خلأ می‌کردم و در این فکر بودم که برای این تعداد دانش‌آموز چه کاری می‌توانم انجام دهم. به همین دلیل، از تابستان سال بعد از مدیر خواهم کردم که دانش‌آموزان، قبل از ارجاع به مشاور مدرسه، ثبت‌نام نشوند. با بررسی نمرات و بقیه ویژگی‌های دانش‌آموزان قبل از شروع سال تحصیلی برای هر کس یک پرونده مشاوره تهیه می‌کردم و از خانواده‌ها می‌خواستم که فرم تعهد ماهی یک‌بار حضور در مدرسه را برای پیگیری کارهای فرزندشان و فعالیت‌های تحصیلی و تربیتی او تکمیل نمایند.

مشکل دیگری که داشتم این بود که، شناسایی دانش‌آموزان برای کار سخت بود. برای اینکه دانش‌آموزان را بشناسم برای هر کلاس یک آلبوم عکس درست کرده بودم و با عکس، نام بچه‌ها را حفظ می‌کردم. حتی اگر خانواده‌ها هم نمی‌آمدند، گزارش تحصیلی و تربیتی فرزندشان را برای آن‌ها ارسال می‌کردم. سه‌سال‌پایه گروه آموزشی مشاوره جزو گروه‌های برتر کشوری بود. همکاران ما در جشنواره «تکنیک‌های برتر تربیتی» تا مراتب کشوری پیش رفتند. در جشنواره «روش‌های برتر تدریس و مهارت‌های زندگی» نمونه‌های جالبی از تدریس همکاران به دست آمد و بین همکاران تکثیر شد.

● چه انتقادی به نظام مشاوره دارید و پیشنهادتان برای ارتقا و رشد خدمات چیست؟

باید مشاوره از پیش‌دبستانی و دبستان شروع و با نیاز جامعه و دانش‌آموز از مقطع ابتدایی در نظر گرفته شود. در این صورت، کار مشاوره راحت‌تر و مشکلات مقاطع بعدی کمتر می‌شود. سیاست این بوده است که مشاوره در مقطع متوسطه شروع شود و ادامه یابد. مشاوره در این مقطع چندان ثمربخش نیست؛ زیرا دانش‌آموز چندین سال با شرایط خاص تربیت، درگیر شده است و وقتی وارد مقطع متوسطه می‌شود، همان رفتارهای آموخته شده را دارد و از مشاور انتظار تغییر رفتار و اصلاح را دارند. پیشنهاد می‌شود مشاوره از ابتدایی شروع شود.

اگر می‌خواهیم بچه‌ها را توانمند کنیم و مدیر بار بیاوریم، باید کار را از دوره ابتدایی شروع کنیم. در دوره متوسطه فقط باید درونی‌سازی رفتارها تمرین و اشکالات رفع شود. نباید رفتار جدیدی آموزش داده شود یا تغییر رفتاری اجرا گردد. باید در کودکی خودکنترلی به کودک آموزش داده شود. در دوره متوسطه دوم به دلیل ویژگی‌های نوجوانی احساس استقلال و آزادی طلبی وجود دارد. پس باید در این دوره به گونه‌ای پیش رفت که مراجع به مشاور مراجعه کند نه اینکه مشاور به دنبال مراجع برود.

در جلسات استانی مشاوران را ترغیب کردیم که دست‌کم یک ساعت در دوره دبستان مشاوره داشته باشند. اصرار کردیم که حتماً هفته‌ای یک روز در دبستان حضور یابند و همه کادر مدرسه هم از این حضور اطلاع داشته باشند. از سوی دیگر، مشاوران تحصیلات مرتبط دارند و اگر مشاور مدرک غیرمرتبط داشته باشد، حتماً چندین سال تجربه موفق دارد. مشاوران با مدرک تحصیلی مرتبط، مصاحبه تخصصی و کسب دست‌کم ۶۰ درصد امتیاز لازم انتخاب می‌شوند.

یکی از انتقادهایی که می‌توان مطرح کرد این است که امکانات مشاوره در مدارس کم است. استان‌ها مخصوصاً استان‌های محروم باید بیشتر حمایت شوند. مشکلاتی برای همکاران در بحث ارزیابی‌ها، آزمون‌های مشاوره‌ای و پرونده الکترونیک مشاوره‌ای وجود دارد که باید از طرف وزارتخانه حمایت شوند. آزمون استعدادیابی بومی شده است اما این آزمون ارزیابی دقیقی انجام نمی‌دهد. ما سعی کردیم که تحلیل انجام دهیم اما پذیرفته نشد. پرونده الکترونیک برای روستاها - که بعضی‌شان حتی خط تلفن ندارند - مشکل ایجاد می‌کند. حداقل مدارس ابتدا به سیستم مورد نظر مجهز شوند و ابزارهای لازم اختیارشان قرار بگیرد و بعد اجرای طرح پرونده الکترونیک شروع شود.

● انتظارتان را از مجله بفرمایید.

از فصل‌نامه به ماهنامه تبدیل شود. تخفیف در اشتراک سالانه لحاظ شود تا بتوانیم از عهده تهیه آن بربییم. چون ما مجله را رایگان برای مناطق می‌فرستیم. مطالب به‌روز باشد. مسائل و مشکلاتی که مشاوران با آن‌ها روبه‌رو هستند، ذکر شود و صفحه‌ای برای بیان مشکلات مشاوران در نظر گرفته شود.

□ معرفی مشاوران نمونه و موفق

زهرا برادران خاکسار: مسئول مرکز مشاوره استان از سال ۸۸، فعالیت‌های مشاوره از سال ۸۳، مشاور مدرسه، سرگروه منطقه در شهرستان سربیشه و پنج سال مسئول مرکز مشاوره، ارائه دو مقاله در همایش‌های کشوری و چاپ مقالاتی نیز در مجلات.

فاطمه علی‌آبادی: کارشناسی علوم تربیتی با گرایش مدیریت و برنامه‌ریزی درسی، ۲۹ سال سابقه کاری و ۱۸ سال سابقه مشاوره.

حمیده افراه: کارشناسی مشاوره، هفت سال مشاوره در منطقه نهبندان، مقالات ارائه و چاپ شده در حوزه هنر، برقراری ارتباط و فرسودگی شغلی مشاوران.

فاطمه بنی‌اسدی مقدم: کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی. هفت سال کارمند دانشگاه، ۱۷ سال سابقه آموزش و پرورش و ۱۰ سال مشاور.

- **سیروس سورگی:** کارشناس ارشد مشاوره، ۲۷ سال سابقه خدمت. ۲۰ سال مشاوره و تدریس و دو سال همکاری در مرکز مشاوره استان. سه سال سرگروه آموزش مشاوره و کسب نمره ممتاز، معلم نمونه شهرستان در سال ۱۳۸۴ بزرگساز و سال ۱۳۹۰ هم معلم نمونه استان و معلم پژوهنده و پژوهشگر نمونه سال ۱۳۹۱، عضو انجمن اولیا و مربیان استان و شهرستان بیرجند.

مهدی جلالی: کارشناس ارشد مشاوره و راهنمایی، ۱۲ سال سابقه مشاوره، که ابتدا در بهزیستی و بعد در آموزش و پرورش، در بهزیستی تسهیل‌گر برنامه‌های اجتماع محور در مقاطع مختلف از پیش‌دبستانی تا دانشگاه. علاقه‌مند به حوزه مغز و شناخت و تألیف کتابی با عنوان «مدل مجتمعات‌های نورانی و تبیین رفتار و فرایندهای روانی»، مقالاتی با عناوین «مدل مجتمعات‌های نورانی و روان‌شناسی» و «مدل مجتمعات‌های نورانی و رشد اخلاقی».

حسین آسوده: کارشناس ارشد مشاوره خانواده، ارائه مقاله و شرکت در چند کنفرانس داخلی و خارجی، در سال ۸۹ معلم نمونه و پژوهشگر نمونه استان. در پژوهش نماز در آیین قرآن نفر دوم کشوری، در دومین جشنواره روش‌های نوین تربیتی استان

همدان نفر اول کشوری، ۱۴ سال سابقه در آموزش و پرورش و شش سال در زمینه مشاوره.

محمدناصر خزاعی‌پور: کارشناس ارشد مشاوره، هفت سال مشاور در آموزش و پرورش، همکاری در تهیه اطلس مشاغل بومی در شهرستان سربیشه، تدریس دوره‌های مختلف مهارت‌های زندگی آموزش‌های خانواده، همکاری با بهزیستی.

زهرا فرازی: کارشناس ارشد روان‌شناسی، ۱۷ سال سابقه مشاوره، یک سال مدیر مدرسه، چهار سال مدیر مرکز مشاوره شهرستان بیرجند، حدود هشت سال با مرکز مشاوره همکاری تمام‌وقت و پاره‌وقت، پنج سال سابقه سرگروه آموزشی، یک سال سرگروه مشاوره استان، ۱۰ مقاله در مجلات محلی. ۱۰ مقاله در همایش داخلی و خارجی. در سال ۱۳۹۲ معلم نمونه در منطقه.

- **طاهره نوابی:** ۲۳ سال سابقه کار، شش سال تدریس ابتدایی، دو سال معاونت پرورشی، ۱۳ سال سابقه مشاوره، ۱۰ سال دبیر هسته مشاوره در شهرستان خوسف و در حال حاضر شهرستان بیرجند. از دو مقاله و پژوهش هزینه‌های یکی از آنها را سازمان ملی جوانان تقبل کرده است. یک سال معلم نمونه شهرستان خوسف.

● به نظر شما، مشاور نمونه و موفق چه ویژگی‌هایی دارد؟

علی‌آبادی: مشاور موفق است که با مراجع ارتباط خوبی برقرار کند، رازدار و صمیمی باشد و مراجع را مثل فرزند خود در نظر بگیرد. مشکلات دانش‌آموزان مدرسه‌های شبانه‌روزی بیشتر مشکلات دوری از خانواده و اضطراب است. همین‌طور نگرانی از آینده، رابطه با جنس مخالف و دیگر مشکلات نوجوانی. برای مثال، دانش‌آموزی که از روستا آمده بود و اضطراب جدایی داشت، از خانواده ضعیف و سطح اقتصادی پایین تا شش ماه به جلسه مشاوره نیاز داشت. مادر این دانش‌آموز خیلی به او توجه کرده بود و به همین دلیل او دچار اضطراب جدایی شده بود و حتی می‌خواست ترک تحصیل کند اما سال گذشته با رتبه ۵۴ قبول شد. موفقیت او به دلیل برقراری ارتباط خوب با او،

زهرا برادران خاکسار

زهرا فرازی

طاهره نوابی

فاطمه علی‌آبادی

فاطمه بنی‌اسدی مقدم

توسط مشاور بود.

بنی اسدی مقدم: با دانش آموز همراه و همدل باشد. به او آرامش و آگاهی بدهد تا از دوستانش حرف شنوی نداشته باشد. باید به اصل رازداری توجه کرد؛ چون در غیر این صورت بی اعتمادی ایجاد می شود.

خاکسار: شخصیت خاص و سالم داشته باشد، روش مشاوره را بداند، فعال و پویا باشد و انگیزه زیادی برای یادگیری داشته باشد، مهم ترین این مهارت ها، همدلی و گوش دادن است. من به عنوان یک مشاور و در درجه بعدی به عنوان مسئول، نظامی را تعریف کرده ام که در آن از مشارکت همکاران استفاده و همکاری آن ها جلب می شود. این نظام به گونه ای است که از گروه های دیگر خدمات دریافت می کنیم. مشاور باید اطلاعات بین رشته ای و نگاه باز نسبت به مسائل روز داشته باشد و با خود و مراجع رودر بایستی نداشته باشد؛ یعنی اگر در حوزه ای کار نمی کند این را مطرح کند. همچنین، اطلاعات خود را با مسائل بومی منطقه ای که در آن کار می کند، هماهنگ سازد.

جلالی: هوش عاطفی بالایی داشته باشد، سطح رشد شناختی بالا و آدم خلاق باشد، هنر ارتباط با افراد و همدلی با آن ها را داشته باشد و از لحاظ شخصیتی رشد یافته باشد تا بتواند ارتباطی سالم و مناسب برقرار کند.

آسوده: در شغل های یاورانه باید رابطه دوطرفه باشد. تنها تخصص و دانش کمک نمی کند بلکه فرد باید بتواند با هر سلیقه ای ارتباط برقرار کند. مشاور باید در حرفه خود تخصص داشته باشد؛ مخصوصاً در حوزه نظریه ها. اگر این تخصص و تسلط نباشد، مشاور نمی تواند موفق شود.

خزایی: تخصص داشته باشد و فنون را بداند. در درجه اول باید خود آگاهی بالا داشته باشد. مشاور می موفق است که علاوه بر خود آگاهی به دنبال دیگر آگاهی هم باشد و دیگران را هم بشناسد و اینکه بداند از افراد در کجا می تواند بیشتر کمک بگیرد.

فرازی: اینکه مشاور در مدرسه کار می کند یا در مرکز مشاوره، شرح وظایفش فرق می کند. در مدرسه بحث کنکور، مشکلات

ارتباطی و معرفی شغلی مطرح است. در مراکز مشاوره، تخصص باید در حوزه درمان و تشخیص بیشتر باشد. با نظریه های جدید آشنا باشد و نظریه های قبلی را هم مطالعه کند. مطالعه داشته باشد و اهل تحقیق و پژوهش باشد تا بتواند موضوعات جدیدی را که پیش می آید، بررسی کند. نیز باید بتواند ارتباط سازنده ای برقرار کند.

نوابی: مهم ترین ویژگی مشاور موفق چگونگی برقراری ارتباط خوب با مراجعان است. باید حوزه های کاری مشخص شوند و تخصصی کار شود. هر چند در مدارس نمی توان این کار را کرد. به روز رسانی اطلاعات و برخورداری از دانش و مهارت در تحقیق و پژوهش برای مشاور لازم است. مشخص شدن حوزه کاری می تواند به موفق بودن او کمک کند.

افراه: تکنیک هایی را که در کتابها مطرح شده است رعایت کند. نباید برای مراجعان تصمیم بگیرد یا درگیر مشکلاتشان شود بلکه باید در کنار او حرکت کند و در حقیقت مشکل را از نگاه مراجع ببیند. مشاور باید سرسخت و صبور باشد.

● شما برای موفقیت در حوزه مشاوره چه ویژگی هایی دارید؟

بنی اسدی: جلب اعتماد دیگران، دلسوزی و مهربانی نسبت به بچه ها، رازداری.

افراه: بیش از اندازه خودم را با بچه ها درگیر می کنم، به اجرای عملی تکنیک های مشاوره پایبندم. بیشتر در زمینه مشاوره های عاطفی و سازشی فعالیت دارم.

خاکسار: دو ویژگی: یکی نظم و دیگری صبوری بیش از حد.

نوابی: علاقه مندی، پشتکار و خلاقیت.

فرازی: سوابق پژوهشی و کاری زیاد در مراکز مشاوره.

سورگی: تمرکز روی رشته مشاوره، هم تدریس و هم مشاوره و علاقه مندی به رشته. سعی کرده ام نظم و دقت کافی داشته باشم. گوش دادن را تقویت کرده ام.

جلالی: اهل مطالعه و برنامه ریزی هستم و سعی می کنم تخصص خودم را بالا ببرم. انگیزه شغلی بالا و حس دلسوزی

مهدي جلالی

حسین آسوده

سیروس سورگی

محمد رضا خزاعی پور

اسماعیل ریعی

نسبت به دانش‌آموزان.

آسوده: موفقیت امری نسبی است. علاقه‌مندی به کار و داشتن انگیزه.

خزاعی: جلسات سخنرانی در جمع خانواده‌ها و بهزیستی برگزار می‌کنم که به برقراری ارتباط مناسب با والدین و آشنایی با آسیب‌های نسل جدید کمک می‌کند. اگر مشکلی ایجاد شود تا جایی که امکان دارد پیگیری می‌کنم. مسئولیت‌پذیرم و صبر و سعه صدر دارم.
علی‌آبادی: ویژگی‌های من به‌عنوان شاخص‌های موفقیت عبارت‌اند از: صداقت، رازداری، صمیمیت و دلسوزی.

● **در حوزه مشاوره چه نوآوری‌ها و خلاقیت‌هایی داشته‌اید؟**

خزاعی: ما برای هر مشکلی، نوعی خلاقیت به خرج می‌دهیم. در زمینه برنامه‌ریزی تحصیلی و شغلی طرحی ریخته بودم؛ کار گروهی‌ای که خود بچه‌ها نمره‌گذاری و ارزشیابی و معایب گروه را مطرح می‌کردند. بچه‌ها را برای کار گروهی به گروه‌های پنج و شش نفره تقسیم کردم. نمرات تقسیم شده بود و دو نمره به خلاقیت و یک نمره به رئیس یا دبیر گروه جهت فعال کردن گروه اختصاص داشت، یک نمره برای منظم بودن، و یک نمره برای اینکه وارد بحث با گروه‌های دیگر شوند. این موارد باعث ایجاد رقابت می‌شود. درس به‌صورت کار گروهی اجرا می‌شد.

خاکسار: در بحث روابط دختر و پسر درخواست

کردم که یک دوره هشت جلسه‌ای با حضور استادان طرح و با روش‌های مختلف (ایفای نقش، قصه و...) برگزار شود که این دوره در یکی از مدارس اجرا شد. استقبال زیادی از این جلسات شد. کار دیگر اینکه در یک روستا فضایی را فراهم کردیم تا دانش‌آموزان در محیطی طبیعی در کنار والدینشان حضور داشته باشند. جملات زیبا روی درخت‌ها نصب شده بودند و پدر و مادران و فرزندان رودرروی هم مسائل و انتظارات متقابلشان را مطرح می‌کردند.

کارگروه‌هایی تشکیل دادیم که مشکلات مشترک

داشتند و با رهبری یکی از دبیران به شکل راهنمایی گروهی، مسائل را بررسی کردند. جو عاطفی و روانی بسیار مثبتی پیش آمد.

بنی‌اسدی: دادن شماره تلفن منزل به بچه‌ها که هفته‌ای یک روز بتوانند تماس بگیرند. در هفته مشاغل و بهداشت روان به معرفی مشاغل مخصوصاً شغل‌های بومی پرداختیم.

آسوده: موضوعی را مورد بررسی قرار داده‌ام با عنوان «چگونه تدریس موفق داشته باشیم» که مقام اول را به‌دست آورد. در آن همه حیطه‌های فردی، خانوادگی، اجتماعی، و روانی در نظر گرفته می‌شد. روشی را نیز با عنوان «دانش‌آموز محور» طرح کردیم. در واقع دانش‌آموزان را محور قرار دادیم، منابع علمی را دانش‌آموزان به‌صورت گروهی و چرخشی تهیه و ارائه می‌کردند. به کمک این طرح رشد مهارت‌های اجتماعی را نیز گسترش دادیم.

در روش درمانی جدید که با توجه به نیاز و امکان‌سنجی ارائه کرده‌ام، روش شناختی- رفتاری را با توجه به دیدگاه اسلامی با دیدگاه گروه‌های NA ترکیب کرده‌ام که در حال تدوین و چاپ است. از آنجا که دانش‌آموزان به دنبال هویت خود هستند، مخصوصاً در دوره‌های راهنمایی و دبیرستان، تأثیر تدریس این مباحث برای آنان زیاد است و بهتر است مشاوران در این زمینه آموزش ببینند. در شهرهای مختلف تجربه مشاوره داشته‌ام. باید دوره‌های آموزشی بیشتری برای مشاوران گذاشته شود و از استادان متخصص در این زمینه‌ها استفاده شود تا بتوانیم اطلاعات و آموزش به‌روز داشته باشیم.

جلالی: مخصوصاً در دوره راهنمایی تجارب ساختار گروهی را اجرا می‌کردم. در قالب تجارب گروهی علم مهارت‌های اجتماعی می‌تواند رشد پیدا کند. برنامه همیار را گسترش دادم؛ مثل همیار تمرین رفتار؛ یعنی برای دانش‌آموزانی که مشکل کم‌رویی و اضطراب داشتند، فرصتی فراهم می‌کردم تا بتوانند پشت تریبون صحبت کنند. آموزش مکاتباتی اولیا را اجرا کردم؛ بروشورهایی را برای آن‌ها می‌فرستادم و سعی می‌کردم ارتباط مستمر داشته باشم. تعامل با دانش‌آموز به‌صورت دانش‌آموز محوری است.

سورگی: یک ماه از سال گذشته از طریق بچه‌ها و معلمان، افرادی را که ضعف تحصیلی و مشکلاتی داشتند، شناسایی می‌کردم.

توانایی دانش‌آموز را در نظر می‌گیریم و از دانش‌آموزان موفق به‌عنوان همیار مشاوران دعوت می‌کردم تا تجربیاتشان را در مورد موضوعات بگویند. صحبت و راهکارهای آن‌ها جذاب‌تر است و فعالیت کلاس را افزایش می‌دهد. در جلسه اولیا و مربیان، در مورد خدمات مشاوران برای جلب همکاری آن‌ها توضیح داده می‌شود.

فرازی: با توجه به مشکلات خاص مدارس، قبل از جلسه با اولیا از دانش‌آموزان نظرسنجی می‌کنیم که چه مواردی مشکل شماست و بعد در جلسه اولیا مطرح می‌شود. این امر باعث جذابیت جلسات می‌شد. تهیه یک مجموعه از مهارت‌های زندگی که در این مجموعه تنوع وجود داشت. در مورد برنامه‌ریزی درسی و کنکور در سال چهارم یک گروه جدا چند جلسه در این زمینه صحبت می‌کردند و مطلب تکثیر می‌شد و در اختیارشان قرار می‌گرفت.

افراه: فرم‌هایی به‌صورت جدولی در مورد خصوصی‌ترین اطلاعات دانش‌آموزان تهیه کرده‌ام. در سخنرانی خود در مورد برنامه‌ریزی تحصیلی و مهارت‌های زندگی، دوره نوجوانی را تصویر می‌کنم تا به‌صورت مثبت از آن استفاده شود. مطالبی را به‌صورت شعر یا متن ادبی برای جلب نظر دانش‌آموزان می‌نویسم.

● انتقاد شما از مشاوره در نظام آموزش و پرورش چیست و چه پیشنهادی برای ارتقای مشاور و مشاوره دارید؟

فرازی: اضافه‌کار به مشاور تعلق نمی‌گیرد. کمبود نیرو داریم و ساعتی که به هر دانش‌آموز تعلق می‌گیرد بیشتر شده است. در حال حاضر برای ۱۵ دانش‌آموز یک ساعت در هفته، مشاوره در نظر گرفته می‌شود. در مدارس خاص شش دانش‌آموز برای یک ساعت در نظر گرفته می‌شود. مشکل دیگر پرونده‌های سلامت است که هم هزینه‌بر و هم سخت‌اند. روش جدید اجرای آزمون‌های هماهنگ، هزینه نیروی انسانی و مالی در پی دارد. دانشگاه ظاهراً روان‌شناس و مشاور تربیت می‌کند که اما تعداد واحدهای مرتبط با حوزه مشاوره در تربیت معلم خیلی کم است و بیشتر فارغ‌التحصیلان، مربی پرورشی هستند.

خاکسار: مشاوره متولی مشخصی ندارد. همان‌طور که معاونت پرورشی داریم، باید یک معاونت مشاوره داشته باشیم. سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره باید قدرتمند کار کند.

علی‌آبادی: ساعت مشاوره خیلی کم است. نسبت به تعداد دانش‌آموزان و حجم کاری مشاور هم زیاد است. نرم دانش‌آموزی را کاهش داده‌اند تا ساعت بیشتری مشاور در مدرسه باشد یا موضوعات مشاوره‌ای تخصصی شود. مشاوره قبلاً به ازای هر ۱۲ نفر در دوره متوسطه دوم صورت می‌گرفت. در مقاطع دیگر هم مشاور نداریم. یکی از مشکلات، آزمون‌های مشاوره‌ای است که برای دانش‌آموزان سال اول برگزار می‌شود. آزمون‌های استعداد

کارایی ندارند.

بنی‌اسدی: مقاطع راهنمایی باید مشاوره داشته باشند و خیلی احساس نیاز می‌شود. حتی من به‌صورت داوطلبانه در مدارس مشاوره می‌دادم؛ مخصوصاً در دوره راهنمایی که بلوغ شروع می‌شود. سیستم نرم‌افزاری مشاوره خیلی سخت است.

افراه: برنامه‌ریزی درسی به‌عهده مدیر است؛ نقش مشاور نادیده گرفته می‌شود و اشکالاتی در برنامه‌ریزی دارد. سیستمی شدن پرونده‌ها مشکل زیادی ایجاد کرده است.

آسوده: کلاس‌های آموزشی برای ارتقای علمی و حرفه‌ای مشاوران گذاشته شود. آزمون‌ها مشکل دارند و با تعداد سؤالات زیاد برگزار نمی‌شوند. حتی نمره‌گذاری آن‌ها نیز برای مشاور مشخص نیست.

امکانات برای اجرای آزمون‌ها کم است. سرعت اینترنت کم است و ما در مواردی حتی کامپیوتر نداریم.

سورگی: انتقاد این است که در برنامه‌ریزی‌ها آموزش اهمیت دارد اما در مورد مشاوره به آموزش توجهی نشده است. دانشگاه فرهنگیان رشته راهنمایی و مشاوره دارد اما برای جذب این نیروها برنامه‌ای ارائه نشده است. دانشجو با عنوان «مشاوره» جذب می‌شود اما مدرک فارغ‌التحصیلی اش، «پرورشی» است. طرح‌هایی که در وزارت خانه شروع شده بودند، خیلی خوب بودند اما رها شدند. پرونده‌های مشاوره‌ای مشکل جدی دارند. آزمون‌های اجرا شده و نتایج آن‌ها نشان دهد که انگیزه برای فعالیت در حوزه مشاوره کاهش یافته است.

جلالی: پیشنهاد این است که مشاوران دوره‌های هم‌آموزی داشته باشند؛ دوره‌هایی به‌صورت منظم که در آن‌ها همکاری که در زمینه‌ای تخصص دارند آن را به سایر مشاوران آموزش دهند. تصمیمات گروهی در بحث مشاوره باید پخته باشد؛ مثل بحث اجرای آزمون‌ها و هماهنگ کردن، اما متأسفانه از نتایج ما نمی‌توانیم در هیچ قسمتی استفاده کنیم.

ربیعی: سرفصل‌های دانشگاه فرهنگیان مربوط به سال ۷۲ است. در حالی که موضوعات جدید شده‌اند. آموزگاری که برای مدرسه انتخاب می‌شود، باید مشاور هم باشد و چه بهتر که دروس تخصصی مشاور را گذرانده باشد.

● مشکلات حاضر دانش‌آموزان را چه می‌دانید؟

فرازی: ارتباط با جنس مخالف، آسیب‌های نوپدید مانند اینترنت و موبایل مخصوصاً در دوره راهنمایی که به‌تدریج اعتیاد به آن آشکار می‌شود و آسیب‌های بیشتری دارد.

بنی‌اسدی: در منطقه ما، یک عامل کلی بی‌انگیزگی است. مسائل دیگر مثل اعتیاد و اینکه در سن پایین‌تر به آن مبتلا می‌شوند. در حوزه دبیرستان اعتیادهای جدید مثل اینترنت، موبایل و...

باشد که ارتباط برقرار کند. مشاور باید برای هر جلسه شورای دبیران برنامه داشته باشد و در مورد آن صحبت کند و اما پیشنهاد می‌دهم این است که مشاوران دوره‌های هم‌آموزی داشته باشند؛ دوره‌هایی به صورت منظم که در آن‌ها همکاری که در زمینه‌ای تخصص دارند آن را به بقیه مشاوران آموزش دهند. تدبیر مشاور در مورد رابطه دبیران و مدیران و معاونان می‌تواند در ایجاد رابطه با مشاور و نگاه مثبت به مشاوره نقش داشته باشد.

علی‌آباد: کارکنان مدرسه باید نگاه مثبتی نسبت به مشاوره داشته باشند. مشاور می‌تواند ارتباط خوبی با همه برقرار کند. برخورد اول در ایجاد نگاه مثبت خیلی مؤثر است.

خزاعی: در مدرسه‌ها هر سال سه تا چهار نفر نیروی جدید می‌آیند. در جلسه شورای دبیران آن‌ها را معرفی و شرح وظایف را بیان می‌کنم. در فرصت‌های دیگر مثل زنگ تفریح و زمان خوردن صبحانه نیز سعی می‌کنم به طور دوستانه انتظارات و آموزش لازم را ارائه دهم. **آسوده:** آموزش و پرورش مکان تعلیم و تربیت است. مشاور باید ارتباط خوبی با معلمان دیگر داشته باشد و در بسیاری از مسائل از آن‌ها استفاده کند. او می‌تواند با همه ارتباط دوستانه برقرار کند و مثلاً در رفت‌وآمد به مدرسه یا زمان‌هایی که معلم‌ها بیکارند، با آن‌ها حرف بزند.

سورگی: اگر کار حرفه‌ای به خوبی انجام شود، به نفع معلم است و این باعث افزایش اعتماد معلم به مشاور می‌شود.

افراه: بعضی از معلم‌ها به دلیل برقراری ارتباط بهتر، محبوبیت بیشتری در میان دانش‌آموزان دارند. فرم‌هایی به معلمان داده و از آن‌ها خواسته می‌شود که فرم‌های پر شده را در یک پوشه بگذارند تا مشاور بتواند به آن رسیدگی کند.

● **نقش خانواده در مشاوره دادن به دانش‌آموزان چیست و چگونه خانواده درگیر فرایند مشاوره می‌شوند؟**
خزاعی: مسائلی را که حاد نباشد با خانواده‌ها مطرح می‌کنیم.

خاکسار: بی‌انگیزگی و نداشتن برنامه برای آینده، و این مورد بیشتر از هر چیزی آسیب می‌زند. نقطه شروع و پایان باید مشخص باشد اما متأسفانه این‌گونه نیست؛ چون ذهن دانش‌آموزن نقشه مشخصی ندارد که به کجا می‌خواهند برسند و نمی‌دانند چطور از وقتشان استفاده کنند. یکپارچگی روانی وجود ندارد.

جلالی: دانش‌آموز باید به وحدت و یکپارچگی برسد و نمی‌تواند این کار را انجام دهد؛ چون دچار تضادهای ارزشی است. در اطراف فرد، درس خوانده‌هایی هستند که بیکارند. افسردگی و ارتباط با جنس مخالف مشکلات دیگر هستند.

سورگی: امروزه بچه‌ها پیام‌های متعددی دریافت می‌کنند و فضایی وجود ندارد که بتواند به آن‌ها رشد و وحدت ببخشد. بی‌هدفی، هدف‌های نامشخص و نگرانی از آینده. فاصله گرفتن از بزرگ‌ترها که شاید به دلیل ارضان‌شدن نیازهای دانش‌آموز توسط بزرگسالان ایجاد می‌شود.

افراه: مشکلات کلی و قدیمی، اضطراب، مشکلات خانوادگی و غیره. گروه دیگر مشکلات جدید مشکلات دنیای مجازی، تأثیر منفی ماهواره و خصوصاً موبایل است. چون امکان دسترسی راحتی دارند. مشکلات خاص فرهنگی، ازدواج‌های اجباری که به دلیل اعتیاد، فقر، فقر فرهنگی ایجاد می‌شوند.

● **نقش کارکنان مدرسه چیست و همکاری آن‌ها چگونه جلب می‌شود؟**

بنی‌اسدی: در اولین جلسه شورای دبیران، خودمان را معرفی می‌کنیم و تا پایان سال در جلسات شرکت می‌کنیم. با دبیران خاص هم جلسه‌های انفرادی برای مشکلات تحصیلی دانش‌آموزان می‌گذاریم.

خاکسار: نحوه برخورد و تعاملی که مشاور از روز اول با کادر مدرسه برقرار می‌کند مهم است. او باید دانش برقراری ارتباط را داشته باشد، تکلیفش با خودش روشن باشد و توانایی آن را داشته

ریسک کند. مشاور فقط مشاور است و خانواده باید نقش خودش را داشته باشد. استفاده از ترندها و تکنیک‌ها مهم است.

علی‌آبادی: در مواردی که خانواده می‌تواند کمک کند، مشکل را با آن‌ها در میان می‌گذاریم. قبل از در میان گذاشتن مسائل با خانواده دانش‌آموز، با خود او صحبت می‌کنیم و می‌پرسیم که آیا آن‌ها نگاه خوبی نسبت به مشاور دارند یا خیر.

● انتظاراتان را از مجله رشد آموزش مشاور مدرسه بفرمایید.

فرازی: مجله درجه علمی داشته باشد تا برای ارتقا و ادامه تحصیل به کار آید. مطالب کاربردی و غنی‌تری داشته باشد. از جملات جذاب‌تر استفاده شود.

افراه: مقالاتی برای چاپ در نظر گرفته شود که مرتبط با فرهنگ و مسائل بومی منطقه باشد و همچنین پژوهش در این زمینه انجام شود. **جلالی:** ابتکارات و خلاقیت‌های مشاوران که به صورت عملیاتی در مناطق مختلف اجرا شده و مطرح گردد و حتی برای قسمت‌های دیگر بخشنامه شود.

آسوده: نشریه باید کاربردی و موضوعات آن به‌روزتر باشد. موضوعات و محتوای مقالات رتبه‌بندی شود و مسئله منطقه بومی مدنظر قرار گیرد. برای مقالات مناطق سهمیه در نظر گرفته شود؛ یعنی مقالات بومی حتی اگر ضعیف‌اند، چاپ شوند. اعضای هیئت تحریریه بهتر است از استان‌های مختلف باشند.

خاکسار: یک صفحه به زندگی‌نامه مشاوران اختصاص داده شود. مجله باید جذاب‌تر باشد و از نظر گرافیکی بیشتر کار شود. مطالب کاربردی شوند. مشکل عمده مشاوران در قسمت تکنیک‌هاست.

علی‌آبادی: نکات تجربی و کاربردی را بگنجانند. **بنی‌اسدی:** چکیده کارهای پژوهشی خیلی کوتاه شده است و به این ترتیب، معنا از دست می‌رود. ویراستاری بهتر و چکیده مبسوط‌تر باشد و راهکار ارائه شود.

بعضی از خانواده‌ها حتی از دوره تحصیلی فرزندانشان هم خبر ندارند. جلسه اولیا و مربیان فرصت خوبی برای کمک‌خواهی از والدین مدرسه است. مشکلاتی که جنبه عاطفی داشته باشد؛ مخصوصاً در زمینه اعتیاد.

آسوده: در مورد مسائل شخصی اصلاً خانواده را در جریان نمی‌گذارم اما اگر خانواده در مشکل دانش‌آموز نقشی داشته باشد، در جلسات ماهانه موضوع را با خانواده‌ها مطرح می‌کنم و آموزش لازم را به آن‌ها می‌دهم.

سورگی: آموزش‌های پیشگیرانه برای والدین مؤثرتر است. خانواده‌ها را نسبت به موضوعات خطرناکی که ممکن است فرزندان درگیر شوند حساس می‌کنیم باید ببینیم آیا والدین می‌توانند کمک مشاور باشند یا خیر.

افراه: در جلسات ماهانه با اولیا مباحثی به‌طور کلی و مسائلی به‌صورت خصوصی مطرح می‌شود. بعضی مسائل خیلی خاص هم هست که در اول سال برای دانش‌آموز مشخص می‌شود. البته بعضی چیزها به سطح سواد و فرهنگ خانواده هم بستگی دارد.

بنی‌اسدی: مشکلاتی که در آن‌ها حیثیت دانش‌آموز به خطر می‌آفتد، ابتدا با دانش‌آموز صحبت می‌کنیم و بعد مادر را آماده می‌کنیم. در صورتی که مشاور احساس کند که دانش‌آموز دارد به خودش آسیب جدی می‌زند، حتماً باید خانواده را در جریان قرار دهد و البته در صحبت با خانواده، لازم است برای مقابله با خودکشی یا فرار او از خانه، برنامه‌ریزی شود.

خاکسار: باید همکاری خانواده را جلب کنیم و نگذاریم از مسئولیت شانه خالی کند؛ چون دانش‌آموز در بستر خانواده باید احساس آرامش داشته باشد و مشکلش حل شود. اما در بیشتر موارد، به‌جز آن‌ها که گفته شد، مسائل به‌صورت فردی با دانش‌آموزان حل می‌شود. قبل از درگیر کردن خانواده حتماً باید از شخصیت والدین ارزیابی داشته باشیم تا در جریان قرار دادن خانواده باعث آسیب بیشتر نشود. مشاوره یک هنر است و مشاور بعضی وقت‌ها باید